

ANTALYA İLİNDE SERADA SEBZE ÜRETİMİNE YER VEREN İŞLETMELERİN EKONOMİK ANALİZİ¹

Burhan ÖZKAN² Handan VURUŞ AKÇAÖZ³ C. Feyza KARADENİZ⁴

ÖZET

Antalya ilinde serada sebze üretimine yer veren işletmelerin ekonomik analizinin ve yıllık faaliyet sonuçlarının saptanmasının amaçlandığı bu çalışmada 1999-2000 yılı tarımsal üretim dönemine ait veriler kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veriler Manavgat ve Serik ilçelerindeki 88 işletmeden anket yöntemiyle elde edilmiştir. Çalışmada işletmelerin nüfus yapısı, arazi özellikleri, sermaye yapısı ve tarımsal faaliyet sonuçları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre ortalama işletme büyüklüğü 48.2 dekar olup işletmelerde toplam aktif sermayenin %90.08'ini çiftlik sermayesi, %9.92'sini işletme sermayesi oluşturmaktadır. Pasif sermaye içinde öz sermayenin payı %93.59'dur. İncelenen işletmelerde elde edilen Gayrisafi hasıla değeri 10 032.3 milyon TL, saf hasıla 1 338.8 milyon TL, brüt kâr 5 719.0 milyon TL ve tarımsal gelir 4 529.4 milyon TL'dir.

GİRİŞ

Tarım işletmelerinin yapısını anlayabilmek için işletmelerin sermaye yapılarının ve yıllık faaliyet sonuçlarının sistematik bir şekilde belirlenmesi ve analizi gerekmektedir. Diğer yandan işletmelerin sınırlı kaynaklarının optimal olarak değerlendirilmesi de ancak işletmenin yapısının iyi tanınmasına ve bilinmesine bağlıdır. Ayrıca bir işletmenin başarı derecesinin ölçülmesi de üretime ayrılan sermaye ve üretim faaliyeti ile ilgili masraf ve gelirlerin bilinmesiyle yakından ilgilidir (20).

Türkiye'de tarımsal işletmecilik alanında yapılan araştırmaların birçoğunda öncelikle araştırma alanının ekonomik yapısının belirlen-

mesine yönelik olarak işletmelerin ekonomik analizi yapılmakta ve buna bağlı olarak çeşitli konular incelenmektedir (23). Tarım işletmelerinin ekonomik analizi konusunda Özkan ve Akdemir (17), Orhan ve Erkan (16), Oğuz (15), Paksoy ve Karlı (19), Akbulut (1), Baydaroğlu ve Akçay (7), Bülbül (8), Bülbül (9), Salih (21), Erişek (12), Çelen (11), Cinemre ve ark (10)'nın farklı bölgeler ve ürünler için yapmış oldukları çalışmalar örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada Antalya ilinde serada sebze üretimine yer veren işletmelerin ekonomik yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. Antalya ilinde örtüaltı sebze üretimi yapılan alanın, Türkiye genelinde aldığı pay yaklaşık olarak %28'dir.

¹Yayın Kuruluna geliş tarihi: Ocak 2002

²Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü ANTALYA

³Dr., Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü ANTALYA

⁴Araş. Gör., Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü ANTALYA

Araştırma bölgesinde örtüaltı tarımı içerisinde seracılık önemli yer tutmaktadır. Nitekim 1998 yılı verilerine göre Türkiye sera alanı 166 080 dekar olup, Antalya ilinin payı plastik serada %48.8, cam serada ise %80.8'dir (4). İncelenen işletmelerde sera üretimi cam ve plastik seralarda yetiştirilen sebze üretiminden oluşmaktadır. Çalışmada, serada sebze üretiminin yoğun olduğu Antalya ilinde serada sebze üretimine yer veren işletmelerin ekonomik yapısı ana hatlarıyla incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışmada nüfusun yapısı, arazi genişliği, arazi tasarruf şekilleri, sermaye varlığı ve işletme faaliyet sonuçları gibi konulara yer verilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Materyal

Araştırma alanı Antalya ilinde sebze üretiminin yoğun olduğu Manavgat ve Serik ilçelerine bağlı köyleri kapsamaktadır. Araştırmanın materyalini birincil ve ikincil kaynaklardan elde edilen veriler oluşturmuştur. Antalya ilinde serada sebze üretimine yer veren işletmelerden anket yolu ile elde edilen veriler 1999-2000 üretim yılına ait yatay kesit verileri olup, çalışmanın birincil verilerini oluşturmuştur. Araştırmada, Antalya Tarım İl Müdürlüğü kayıtları, Devlet İstatistik Enstitüsü yayınları ve bu konuda yapılmış benzer çalışmalar ikincil verilerin elde edildiği kaynakları oluşturmuştur.

Metot

Anket uygulanacak köylerin ve işletme sayısının belirlenebilmesi için örnekleme iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle araştırma alanında yer alan köylerin tamamı dikkate alınmıştır. Manavgat'ta 76 ve Serik'te 52 köyde, toplam 24 038 işletmede serada sebze üretimine yer veren işletmeler araştırmanın popülasyonunu oluşturmuştur. Örnek işletme sayısının belirlenmesinde, oluşturulan bu çerçeve listesi kullanılmıştır. İşletmeler arazi genişlikleri dikkate alınarak 5 tabakaya ayrılmıştır. Bu tabakalar 1-10 dekar, 11-20 dekar, 21-40 dekar, 41-80 dekar ve 81 dekar ve üzerindeki işletme genişlikleri olmak üzere oluşturulmuştur. Araştırmada, Tabakalı Örnekleme yönteminde sıkça kullanı-

lan Neyman formülü (22) kullanılmıştır. Örnek hacminin belirlenmesinde hata payı %5 ve güven aralığı %95 kabul edilmiştir. Örnekleme sonucunda anket uygulanacak işletme sayısı 88 olarak belirlenmiştir. İşletme sayısı Neyman yöntemine göre tabakalara dağıtılmış, anket uygulanan işletmeler tesadüfi olarak seçilmiştir.

İşletmelerin yıllık faaliyet sonuçları hesaplanarak işletme genişlik gruplarına göre karşılaştırma yapılmıştır. Yıllık işletme faaliyet sonuçları olarak gayri safi üretim değeri (GSÜD), gayri safi hasıla (GSH), brüt kâr, saf hasıla ve tarımsal gelir hesaplanmıştır. GSÜD, işletmelerde elde edilen bitkisel ve hayvansal ürün miktarının çiftçi eline geçen ürün fiyatlarıyla çarpılması sonucu bulunmuştur. İşletmelerde hayvan sermayesindeki üretken kıymet artışları ihmal edilmiştir. GSÜD'ne işletmecinin oturduğu konutun kira karşılığının ve işletme dışı tarımsal gelirin eklenmesiyle GSH bulunmuştur. Konut kira karşılığının hesaplanmasında bina değerinin %5'i alınmıştır. İşletme dışı tarımsal gelirin belirlenmesinde işletmecinin beyanı esas alınmıştır.

Toplam işletme masrafları değişken ve sabit masraflardan oluşmuştur. GSÜD'den değişken masraflar çıkarılarak brüt kâr hesaplanmıştır. Saf hasıla ise GSH'dan işletme masrafları çıkarılarak bulunmuştur. Tarımsal gelirin hesaplanmasında brüt kâr esas alınmıştır. Brüt kâr-dan, sabit masraflar çıkarılıp işletme dışı tarımsal gelir eklenerek tarımsal gelire ulaşılmıştır (13). Amortisman hesaplamalarında Doğru Hat yöntemi kullanılmıştır (14).

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Çalışmada 88 işletmeden elde edilen veriler, işletmelerin nüfus yapısı, ekonomik yapısı ve yıllık tarımsal faaliyet sonuçları olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir.

Nüfus yapısı

İncelenen işletmelerde ortalama aile genişliği işletme gruplarına göre 4.00 kişi ile 5.87 kişi arasında değişmektedir. Tüm işletmelerde ortalama aile genişliği ise 4.94'tür. 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Antalya ilinde kırsal kesimde aile genişliği 4.93 olup, araştırmada

bulunan değere oldukça yakındır (3). Aile genişliğinin, işletme genişliği arttıkça arttığı görülmüştür. İşletmecilerin ortalama yaşı 53.9 olup, işletme genişliği arttıkça işletmecilerin ortalama yaşı artmaktadır. İncelenen işletmelerde toplam nüfusun ortalama olarak %52.4'ü erkek, %47.6'sı kadındır. Özkan (18) Antalya ilinde yaptığı bir çalışmada toplam nüfus içinde erkek nüfusun payını %53.16 ve kadın nüfusun payını %46.84 olarak bulmuştur. 1990 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre kırsal alanda nüfusun %50.7'si erkek, %49.3'ü kadındır (3). Çalışmada 6 yaşın üzerindeki nüfusun eğitim durumu da incelenmiştir. Buna göre incelenen işletmelerde nüfusun %11.9'u okuryazar değildir. Küçük işletmelerde yüksekokul ve üniversite me-

zunu birey bulunmazken, büyük işletmelerde yüksekokul ve üniversite mezunlarının oranlarının arttığı görülmüştür.

Ekonomik yapı

İncelenen işletmelerin genişlik gruplarına göre dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir. I. İşletme grubunda yer alan işletmeler toplam işlenen alanın %1.8'ini, V. grupta yer alan işletmeler ise toplam işlenen alanın %46.5'ini işlemektedirler. Ortalama işletme genişliği ise 48.2 dekadır. Bu değer Türkiye ortalaması işletme başına düşen arazi miktarından düşüktür.

Çizelge 1. İncelenen işletmelerde arazi genişlikleri ve dağılımı.
Table 1. Average farm size and its distribution by farm groups.

İşletme grupları (da) Farm size group	İşletme sayısı Farm number		İşletme arazisi Farm area		Ortalama işletme genişliği (da) Average farm size
	Adet Number	%	Dekar Decar	%	
(I.) 1-10	12	13.6	74.7	1.8	6.2
(II.) 11-20	16	18.2	251.0	5.9	15.7
(III.) 21-40	22	25.0	666.6	15.7	30.3
(IV.) 41-80	23	26.1	1 278.0	30.1	55.6
(V.) 81+	15	17.0	1 974.5	46.5	131.6
Toplam Total	88	100.0	4 244.8	100.0	48.2

İncelenen işletmelerde ortalama işletme arazisinin %89.1'ini mülk, %8.5'ini kiracılık, %2.4'ünü ise ortakçılık ile işletilen araziler oluşturmaktadır. Çalışmada işletmeler arazi nevine göre de incelenmiştir. Toplam işletme arazisinin %84.9'unu sulu tarla arazisi oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla kuru tarla arazisi (%7.9), sebze arazisi (%6.2) ve meyve arazisi (%1) izlemektedir.

Araştırma alanında, yoğun şekilde bitkisel üretim faaliyeti sürdürüldüğünden hayvancılık faaliyeti işletmelerde oldukça önemsiz düzeyde yer almaktadır. İşletmelerin sahip oldukları büyükbaş hayvan sayısı 1.93 adet, küçükbaş hayvan sayısı ise 0.99 adet ve kümes hayvanı sayısı ise 4.39 adettir. Ortalama olarak işletme başına düşen traktör 0.82 adet, pulluk 0.82 adet, römork 0.77 adet, diskaro 0.66 adet, mibzer 0.59

adet, kazayağı 0.53 adet ve traktör ilaç makinesi 0.47 adettir.

İncelenen işletmelerdeki üretim deseni Çizelge 2'de verilmiştir. İşletme sayısı dikkate alındığında işletmelerin %95.45'inde buğday üretimine yer verildiği görülmektedir. Tarla bitkileri içinde %43.18 pay ile pamuk ikinci sırada yer almaktadır. İşletmelerin %56.82'si serada tek domates, %38.64'ü serada yazlık domates, %40.91'i serada güzlük domates, %17.05'i serada tek biber ve %10.23'ü serada hıyar üretimi yaparken bunları diğerleri (patlıcan, kavun, karpuz) izlemektedir. Ekilen alan içinde tarla bitkilerinin payı %84.57, serada sebze ekilen alanın payı %7.81, meyve bahçelerinin payı %3.39, açıkta sebze ekilen alanın payı %1.22 ve nadasa bırakılan alanın payı ise %3.02'dir.

Çizelge 2. İncelenen işletmelerde üretim deseninde yer alan ürünler ve GSÜD (TL/da).

Table 2. Production pattern and gross production value (GPV) of crops in the investigated farms.

Ürün Crops	İşletme sayısı Farm number		Ekilen alan Sown area		Verim (kg/da) Yield	Fiyat (TL/kg) Price	GSÜD (TL/da) GPV
	Adet	%	Dekar	%			
Buğday <i>Wheat</i>	84	95.45	2 147.5	43.34	425	81 250	34 555 625
Pamuk <i>Cotton</i>	38	43.18	1 238.5	25.00	280	363 421	101 612 512
Susam <i>Sesame</i>	8	9.09	119.0	2.40	51	641 250	32 383 125
Mısır <i>Maize</i>	2	2.27	41.0	0.83	598	85 000	50 830 000
Yulaf <i>Oats</i>	3	3.41	45.0	0.91	288	80 000	23 024 000
Arpa <i>Barley</i>	1	1.14	10.0	0.20	500	100 000	50 000 000
Yer fıstığı <i>Peanut</i>	2	2.27	2.0	0.04	175	325 000	56 875 000
Tarla bitkileri toplamı <i>Total field crops area</i>			3 603.0	84.57			
Fasulye <i>Bean</i>	3	3.41	6.5	0.13	915	120 000	109 848 000
Domates (tarla) <i>Tomato (open area)</i>	6	6.82	33.0	0.67	3636	66 667	242 427 879
Biber (Tarla) <i>Pepper (open area)</i>	3	3.41	12.0	0.24	1750	103 333	180 832 750
Soğan <i>Onion</i>	2	2.27	9.0	0.18	2700	73 000	197 100 000
Açıktaki sebze toplamı <i>Total vegetable area (open)</i>			60.5	1.22			
Tek domates <i>Tomatoes only</i>	50	56.82	109.5	2.21	13 041	155 604	2 029 231 764
Yazlık domates <i>Spring tomatoes</i>	34	38.64	68.6	1.38	10 897	101 618	1 107 280 537
Güzlük domates <i>Fall tomatoes</i>	36	40.91	70.1	1.41	8 531	151 111	1 289 082 608
Tek biber <i>Pepper only</i>	15	17.05	34.0	0.69	6 353	182 333	1 158 343 316
Yazlık biber <i>Spring pepper</i>	5	5.68	9.0	0.18	6 389	246 000	1 571 669 400
Güzlük biber <i>Fall pepper</i>	7	7.95	16.5	0.33	5 909	310 143	1 832 666 001
Patlıcan <i>Eggplants</i>	3	3.41	6.7	0.14	6 716	165 000	1 108 206 000
Hıyar <i>Cucumber</i>	9	10.23	12.5	0.25	11 920	136 667	1 629 070 640
Karpuz <i>Melon</i>	8	9.09	60.0	1.21	4 455	75 000	334 087 500
Kavun <i>Watermelon</i>					2 895	60 000	173 682 000
Serada sebze top. <i>Total greenhouse vegetable</i>			386.9	7.81			
Portakal (tesis+üretim) <i>Orange (estab.+prd)</i>	10	11.36	140.5	2.85	1 429	100 000	142 860 000
Limon (tesis) <i>Lemon (estab.+prd)</i>	2	2.27	9.5	0.19	-	-	-
Mandarin (tesis+üretim) <i>Tangerine (estab.+prd)</i>	4	4.55	18.0	0.36	1 890	166 667	315 000 630
Meyve bahçesi toplamı <i>Total orchard area</i>			168.0	3.39			
II. Ürün mısır <i>II. Crop maize</i>	11	12.50	283.0	5.71	572	100 545	57 471 522
II. Ürün susam <i>II. Crop sesame</i>	19	21.59	304.0	6.14	70	604 153	42 290 710
II. Ürün toplamı <i>Total II. crops</i>			587.0	11.85			
Nadas <i>Fallow</i>	1	1.14	149.5	3.02	-	-	-
Toplam Total			4 954.9	100.00			

Çizelge 2’de ayrıca serada sebze üretimine yer veren işletmelerde ürünlerden elde edilen verimler ve GSÜD’leri incelenmiştir. Serada tek domates üretiminden dekara elde edilen GSÜD yaklaşık olarak 2 milyar TL., tek ekim biberde 1.2 milyar TL., patlıcanda 1.1 milyar TL., hıyarda ise 1.6 milyar TL.’dir.

İncelenen işletmelerde aktif sermaye; arazi sermayesi, arazi ıslahı sermayesi, bina sermayesi, bitki sermayesi, alet makine sermayesi, hayvan sermayesi, malzeme- mühimmat sermayesi, para ve alacaklar şeklinde alt gruplara ayrılarak hesaplanmıştır. Aktif Sermayenin unsurlarına göre dağılımı Çizelge 3’te verilmiştir. İşletmelerin genel ortalaması olarak aktif sermayenin %73.58’ini arazi sermayesi oluşturmakta, bunu %13.20 ile bina sermayesi, %5.11 ile alet-makine sermayesi, %3.74 ile para sermayesi,

%3.10 ile bitki sermayesi, %0.77 ile hayvan sermayesi, %0.30 ile malzeme-mühimmat sermayesi ve %0.2 ile arazi ıslahı sermayesi izlenmektedir. İşletme büyüklüğü arttıkça arazi sermayesi artış göstermektedir. Bina sermayesi ve arazi ıslahı sermayesinin aktif sermaye içindeki payı işletme genişliği arttıkça azalmaktadır.

Pasif sermaye; kiracılık veya ortaklıkla işletilen arazi değeri ile borçlar ve öz sermaye değeri olarak incelenmiştir (Çizelge 3). İncelenen işletmelerde pasif sermaye içinde öz sermayenin oranı %93.59 olup bunu %5.72 ile kira ve ortaklık ile işletilen arazi değeri ve %0.69 ile borçlar izlenmektedir. İşletme genişlik grubu arttıkça pasif sermaye içinde kira ve ortaklıkla işletilen arazi değerinin oranı artmakta, buna karşılık öz sermaye ve borçların oranı azalmaktadır.

Çizelge 3. İncelenen işletmelerin sermaye yapısı.

Table 3. Capital structures of the investigated farms.

Sermaye unsurları Capital items	İşletme genişlik grupları (da) Farm size groups					Ortalama Average
	1-10	11-20	21-40	41-80	81- +	
Çiftlik sermayesi Landlord's assets	26 233.9	42 377.8	66 353.5	102686.7	249 360.3	97 214.0
Arazi Land	8 995.8	30 790.6	48 379.6	84 852.2	224 753.3	79 407.4
Arazi ıslahı Land improvement	645.8	196.9	95.5	204.3	70.0	213.1
Bina Building	16 491.7	11 297.8	13 469.3	14 250.0	16 743.7	14 248.8
Bitki Field Inventory	100.6	92.5	4 409.1	3 380.4	7 793.3	3 344.7
İşletme sermayesi Tenant's assets	2 658.0	7 641.1	9 894.2	13 852.4	16 748.4	10 700.7
Alet-makine Machinery	1 757.1	4 001.6	6 215.9	6 918.3	6 924.0	5 509.5
Hayvan Livestock	374.3	1 014.6	681.6	592.8	1 587.1	831.4
Malzeme-mühimmat Stocks	147.4	293.1	360.3	302.2	460.7	320.9
Para Cash	379.2	2 332.8	2 636.4	6 039.1	7 776.6	4038.9
Aktif sermaye toplamı Total assets	28 891.9	50 019.9	76 247.7	116 539.1	266 107.7	107 914.7
Kira ve ortak arazi değeri Rented and share crop land	-	312.5	386.4	7 326.1	24 066.7	6 170.5
Borçlar Debts	1 816.7	215.6	686.8	423.9	1 000.0	739.9
Öz sermaye Own Capital	27 075.2	49 491.8	75 174.5	108 789.1	241 042.0	101 004.3
Pasif sermaye toplamı Total liabilities	28 891.9	50 019.9	76 247.7	116 539.1	266 108.7	107 914.7

İşletmelerde yıllık faaliyet sonuçları

Araştırma kapsamına alınan işletmelerin yıllık faaliyet sonuçları GSÜD, GSH, brüt kâr, saf hasıla ve tarımsal gelir olarak incelenmiştir. Çizelge 4'te görüldüğü gibi serada sebze üretimine yer veren işletmelerde ortalama olarak elde edilen GSÜD 9304.9 milyon TL'dir. Elde edilen bu GSÜD içinde bitkisel üretim değerinin payı %94.2, hayvansal üretim değerinin payı ise %5.8'dir. İşletme genişliği arttıkça GSÜD'nin de artış gösterdiği görülmüştür. Nitekim, I. gruptaki işletmelerde GSÜD 7998.2 milyon TL iken, bu değer V. gruptaki işletmelerde 15832.3 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. İşletmeler ortalaması olarak dekara elde edilen GSÜD 193 milyon TL'dir. Serada sebze üretiminde dekara en yüksek GSÜD veren ürün tek ekim domatesidir. Tarla bitkileri içinde ise dekara en yüksek GSÜD pamuktan elde edilmiştir (Çizelge 2).

İşletmelerde işletme dışı tarımsal gelir çok düşük bulunmuştur. İşletme dışı tarımsal gelir ortalama 15 milyon TL'dir. İşletme dışı gelir yalnızca I. ve III. gruptaki işletmelerde söz konusudur. İşletmelerde ortalama olarak elde edilen GSH 10032.3 milyon TL'dir. İşletme genişliği arttıkça elde edilen GSH artmaktadır. I. işletme genişlik grubunda 8897.8 milyon TL olan GSH değeri, V. grupta 16669.5 milyon TL'dir. II. ve III. işletme grubunda elde edilen GSH değeri I. işletme grubuna göre düşük bulunmuştur.

İşletmelerin toplam GSÜD'den toplam değişen masrafların çıkarılmasıyla bulunan brüt kâr, işletmelerin yıllık faaliyet sonuçlarını değerlendirmede kullanılan ölçütlerden biridir (2). Brüt kâr işletme bütünü için hesaplanabildiği gibi, üretim dalları için ayrı ayrı olarakta hesaplanabilmektedir. Çalışmada işletmelerin toplam brüt kârları incelenmiştir (Çizelge 4). İşletme başına ortalama brüt kâr 5719 milyon TL'dir. İşletme genişliği arttıkça brüt kârın da arttığı görülmektedir. I. gruptaki işletmelerde işletme başına brüt kâr 3744.3 milyon TL iken V. gruptaki işletmelerde 10760.6 milyon TL'dir. Dekara düşen brüt kâr ise 118.7 milyon TL. olarak bulunmuştur.

Saf hasıla işletmeler arası karşılaştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir başarı ölçütüdür. Saf hasıla, işletmeye yatırılan aktif sermayenin rantı olup, gayri safi hasıladan işletme masraflarının çıkarılmasıyla bulunmaktadır (13). İşletme gruplarına göre işletmelerin ortalama saf hasılası ve dekara elde edilen saf hasıla Çizelge 4'te verilmiştir. İşletmeler ortalaması olarak saf hasıla 1338.8 milyon TL olarak bulunmuştur. II. ve III. işletme gruplarında saf hasıla negatif olmuştur. I. işletme grubunda 428.5 milyon TL olan saf hasıla, IV. işletme grubunda 6208.2 milyon TL olarak hesaplanmıştır. İşletmeler ortalaması olarak dekara elde edilen saf hasıla ise 27.8 milyon TL'dir.

İşletmelerde ortalama olarak elde edilen tarımsal gelir 4529.4 milyon TL'dir. İşletme genişliği arttıkça ortalama tarımsal gelir artmakta-

dır. İşletmelerde dekara elde edilen tarımsal gelir ise 93.9 milyon TL'dir (Çizelge 4).

Çizelge 4. İncelenen işletmelerde tarımsal üretim faaliyet sonuçları (milyon TL).
Table 4. Annual performances of the investigated farms (million TL).

Faaliyet Sonuçları	İşletme Genişlik Grupları (da) Farm Size Groups					Ortalama Average
	1-10	11-20	21-40	41-80	81- +	
Bitkisel üretim değeri (1) Crop production value	7 784.9	5 673.1	6 811.1	9 216.0	15 017.3	8 764.3
Hayvansal üretim değeri (2) Livestock prod. value	213.3	448.5	442.7	563.4	815.0	540.6
Toplam GSÜD (3=1+2) Total GPV	7 998.2	6 121.6	7 253.8	9 779.4	15 832.3	9 304.9
İşletme Dışı tarımsal gelir (4) Off farm income	75.0	-	19.1	-	-	15.0
Konut kira bedeli (5) Rent value of building	824.6	564.9	673.5	712.5	837.2	712.4
GSH (6=3+4+5) Gross return	8 897.8	6 686.5	7 946.4	10 491.9	16 669.5	10 032.3
Geçici işgücü masrafı (7) Casual labour	220.4	154.6	179.9	257.3	416.2	241.3
Daimi işgücü masrafı (8) Permanent labour	-	-	54.5	-	266.7	59.1
Aile işgücü ücret karşılığı (9) Family labour	2 630.0	4 341.3	3 272.7	4 525.2	4 077.3	3 843.9
Toplam işgücü masrafı (10=6+7+8+9) Total labour expenses	2 850.4	4 495.9	3 507.1	4 782.5	4 760.2	4 144.3
Bitkisel üretim cari masrafları (11) Crop cash expenses	3 684.9	2 045.6	3 106.4	2 423.7	4 038.6	2 972.9
Hayvansal üretim cari masrafları (12) Livestock cash expenses	348.6	476.4	280.0	238.6	616.9	371.7
Toplam cari masraflar (13=11+12) Total cash expenses	4 033.5	2 522.0	3 386.4	2 662.3	4 655.5	3 344.6
Değişen masraflar (14) Variable costs	4 253.9	2 676.6	3 566.3	2 919.6	5 071.7	3 585.9
Amortisman masrafı (15) Amortization	356.2	500.7	501.3	562.2	526.3	501.6
Bina tamir bakım masrafı (16) Building repair	1 229.2	595.3	896.4	436.7	519.3	702.6
Sabit Masraflar (17=15+16) Fixed Costs	1 585.4	1 096.0	1 397.7	998.9	1 045.6	1 204.6
Top. işletme masrafları (18=10+13+17) Total Farm Expenses	8 469.3	8 113.9	8 291.2	8 443.7	10 461.3	8 693.5
Saf hasıla (19=6-18) Net output	428.5	-1 427.4	-344.8	2 048.2	6 208.2	1 338.8
Brüt kâr (20=3-14) Gross margin	3 744.3	3 445.0	3 687.5	6 859.8	10 760.6	5 719.0
Tarımsal gelir (21=20-17+4) Farm income	2 233.9	2 349.0	2 308.9	5 860.9	9 715.0	4 529.4

SUMMARY

ECONOMIC ANALYSIS OF FARMS PRODUCED GREENHOUSE VEGETABLE CROPS IN ANTALYA PROVINCE

The purpose of this study is to explore economic structures and annual performances of agricultural farms produced greenhouse vegetable crops in Antalya province. Data collected from 88 farms located in Manavgat and Serik counties of Antalya province for the 1999-2000 production season. Face to face survey technique was used to collect the data from the investigated farms. Farms were categorised into five groups according to the farm size. The research results showed that average size of the farms in the research sample was 4.82 hectare. 89.1%, 8.5% and 2.4% of the land were owned, rented and shared, respectively. 84.6% of the total area was used for field crop production whereas 7.8% was used for greenhouse vegetables. In the study average population per farm was found to be 4.82, 52.4% of which were men, and 47.6% were women. About 11.9% of the population was illiterate, 6.9% can read and write, and 55.6% graduated from primary school. The share of landlord's capital and tenant's capital in the total assets was estimated to be 90.8% and 9.92% respectively. Own capital accounts for 93.59% of the total liabilities. Gross output, net output, gross margin and farm income values were estimated to be 10, 032.3 million TL, 1,338.8 million TL, 5,719.0 million TL and 4,529.4 million TL, respectively.

LİTERATÜR KAYNAKLARI

1. Akbulut, R., 1998. Şanlıurfa İli Merkez İlçe Sulu Tarım İşletmelerinin Sermaye Yapısı. *Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 2 (1):93-102.
2. Akdemir, Ş., H.Şengül, A.Gül., O.Yurdakul, Y.Bek, N.Ören ve T.Binici, 1994. Çukurova Bölgesi Tarım İşletmelerinde Önemli Ürünlerde Girdi-Çıktı İlişkisinin Değerlendirilmesi ve İzlenmesi. *TÜBİTAK, Tarım ve Ormanlık Araştırma Grubu, Proje No:TOAG-941, Adana*.
3. Anonymous, 1993. 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri. *DİE. Yayın No:1616, Ankara*.
4. _____, 1999a. 1998 Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer). *DİE. Yayın No: 2234, Ankara*.
5. _____, 1999b. Sayılarla Tarım 1989-1998. *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Antalya İl Müdürlüğü*.
6. _____, 2000. 1999 Yılı Çalışma Raporu. *Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Antalya İl Müdürlüğü*.
7. Baydaroğlu, N. ve Y.Akçay, 2000. Tokat İli Erbaa Ovası Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlaması. *Gazi-osmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17 (1): 63-77.
8. Bülbül, M., 1973. Adana Ovası Tarım İşletmelerinin Ekonomik Yapısı, Finansman ve Kredi Sorunları. *Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Mesleki Yayınlar Serisi, Ankara*.
9. _____, 1979. Bafra İlçesi Tarım İşletmelerinin Ekonomik Yapısı, Finansman ve Kredi Sorunları. *Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Mesleki Yayınlar Serisi, Ankara*.
10. Cinemre, H. A., V.Ceyhan ve O.Kılıç, 1995. Çarşamba Ovası Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Araştırma Seri No:2, Samsun, 104 s*.
11. Çelen, H., 1989. Tekirdağ Merkez İlçe Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi Tarımsal Yatırımlar ve Girdi Kullanma Durumu Üzerine Araştırma (Basılmamış Doktora Tezi). *Ankara*.
12. Erişek, R., 1984. Beypazarı İlçesinde Pazar İçin Sebze Üretimine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi (Basılmamış Doktora Tezi). *Ankara*.
13. Erkuş, A. ve R.Demirci, 1985. Tarımsal İşletmecilik ve Planlama. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 944, Ders Kitabı:269, Ankara, 131 s*.
14. İnan, İ. H., 1999. Çiftlik Yönetimi ve Planlaması. *Tekirdağ, 214 s*.
15. Oğuz, C., 1996. Konya İli Çumra İlçesinde Domates Yetiştiriciliği Yapan Tarım İşletmelerinde Verimlilik Analizi Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye II. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, Adana*.
16. Orhan, E. ve O.Erkan, 1987. Economic Analysis and Planning of Farms That Grow One Crop and Multiple Crops on Irrigated Land of Adana Province. *Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 1 (2): 121-135*.
17. Özkan, B. ve Ş.Akdemir, 1994. Aksu Sulama Projesi Alanına Giren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Ürün Desenini Etkileyen Faktörler. *Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 9 (3): 33-48*.
18. _____, 2000. Antalya İlinde Sera Sebzeçiliğinde Kadın Üreticilerin Rolü. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 13 (2): 133-143*.
19. Paksoy, S. ve B.Karlı, 1998. Harran Ovasında Sulanan Alanda Tarım İşletmelerinin İşgücü ve Arazi Kullanımı. *Harran Üniv., Ziraat Fakültesi Dergisi, 2 (1): 83-92*.
20. Rehber, E. ve B.Çetin, 1998. Tarım Ekonomisi. *Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No:134, Bursa, 318 s*.
21. Salih, A. T., 1984. Ayaş İlçesinde Sebze Yetiştiriciliğine Ağırlık Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi (Basılmamış Doktora Tezi). *Ankara*.
22. Yamane, T., 1967. Elementary Sampling Theory. *Prentice-In., Englewood Cliffs, N. J., USA*.
23. Yılmaz, İ. ve O.Erkan, 1988. Kozan İlçesi Dağ ve Orman Köylerindeki Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Verimlilik. *Çukurova Üniv., Fen Bilimleri Enstitüsü, Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 2 (3): 115-129*.